

Баришникова В.П.,

студентка III курсу факультету
менеджменту і бізнесу ВП «Миколаївська
філія КНУКіМ»;

Науковий керівник:

Гарбар Г.А.,

доктор філософських наук,
професор кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін, ВП «Миколаївська філія
КНУКіМ», м. Миколаїв

МУЗЕЙ ЯК СКЛАДОВА ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МИКОЛАЄВА

У статті виявлено і проаналізовано сучасний стан, проблеми й перспективи надання музейних послуг у Миколаєві та залучення музейних установ до співпраці з індустрією гостинності. Відзначено, що така взаємодія пов'язана зі спільною ресурсною базою для розвитку цих видів діяльності, ґрунтується на сучасних тенденціях і у вдосконаленні роботи музеїв, і у формуванні попиту на туристичний продукт.

Ключові слова: музей, музейний туризм, індустрія гостинності, туристична інфраструктура, туристичний продукт.

Актуальність теми. Туристична інфраструктура кожного регіону представлена сукупністю закладів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб туристів та місцевого населення. Невід'ємною складовою туристичного бізнесу є не лише організація розміщення, харчування туристів, але й включення до програми туру знайомства з природою та історією, архітектурними пам'ятками, культурними особливостями регіону, міста, чи села. Заклади культури та мистецтва виступають вагомою складовою туристичної інфраструктури. Серед цих закладів особливу роль відводять музеям – важливим об'єктам культурно-пізнавального туру. Пізнавальний аспект туризму пов'язаний з отриманням інформації, нових емоцій, вражень. Культурний аспект пропонує входження в іншу культуру через процес знайомства з музеєм. Турист прагне не просто до вивчення, а до сприйняття іншої культури, а це означає зближення з нею. Формування традицій, певного культурного середовища, у якому відвідувач почуває себе комфортно, — завдання сучасного конкурентоздатного музею.

Проблеми залучення музейних закладів до співпраці з індустрією туризму є предметом дослідження не лише музеєзнавців та знавців туризму, але й представників інших наукових напрямів.

Проблеми в сфері музейної справи, зокрема недосконалість законодавчої бази, недостатність експозиційних площ, відсутність надійної системи обліку і

зберігання музейних фондів тощо висвітлено у працях Л. В. Чупрія, створення музеями своїх власних часописів розглянуто у А. В. Романчука [5, С. 2-4]. Однак, відродження інтересу до відвідування музеїв туристами, перетворення музею в об'єкт краєзнавчо-туристичної діяльності досліджено не достатньо.

Метою статті є дослідження музею, як складової туристичної інфраструктури міста Миколаєва.

Основний матеріал дослідження. Музейний туризм – це специфічна діяльність у сфері культурно-пізнавального туризму з виробництва й реалізації різних туристських продуктів музейного характеру (створення експозицій, організація екскурсій, музейних магазинів тощо), а також, у багатьох випадках, з організації туристичного циклу (проживання, харчування, трансфер, інформаційне забезпечення).

Музейний туризм – явище, яке виникло порівняно недавно – у 1990-х рр. в Україні. Раніше головним у визначенні статусу музею були його колекції. Сьогодні, у центрі діяльності музею – відвідувач. Жоден інститут соціальної пам'яті не здатен заглибити людину в минуле так, як музей.

На першому етапі входження у сферу «культурного туризму» перед музеєм постають завдання: оновлення експозицій з метою надання їм унікальності, підвищення комфортності будівель музею, благоустрій території автостоянок, рекреаційних зон, підбір професійних кадрів для роботи з туристами, підготовка оригінальних маршрутів, формування асоціативно-образного ряду, виникаючого у глядача в музейних експозиціях (звук, запах, світло).

Залучення відвідувачів у процес творчої діяльності на базі колекцій музею – важливий креативний напрямок. Однією з важливих тенденцій у сфері розвитку туризму музею є формування асоціацій, музейних акцій, що дозволяють просувати і реалізовувати «музейні продукти туризму»: акції «Ніч музеїв», «А ти привів батьків в музей?», квести, ігрові програми, лекційні класи, музейні прогулянки, майстер-класи тощо.

Важко підрахувати хто від кого більше залежить – музеї від туристичних фірм чи навпаки. Головне, що обидва напрямки співпрацюють задля популяризації національної культурної спадщини.

Миколаїв є саме тим містом, яке багате на пам'ятки, зокрема на велику кількість музеїв: Миколаївський обласний краєзнавчий музей, Миколаївський обласний художній музей імені В. В. Верещагіна, Миколаївський музей суднобудування і флоту, музей «Підпільно-партизанського руху на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941–1944 рр.», музей бойової слави моряків-десантників Ольшанців, музей історії міліції, музей пожежної охорони Миколаєва. На думку багатьох туристів вони є справжніми перлинами Півдня України.

Наприкінці 20-го століття у світі стався так званий «музейний бум». Музеї перестали бути лиш зберігачами старожитностей і почали шукати нові шляхи спілкування з відвідувачами. Це стосується і музеїв міста Миколаєва, які

поступово стають «видимими», проявляються в суспільстві. І, мабуть, це заслуга не стільки музеїв, скільки соціально активних миколаївців, які змінюють наше місто. Саме вони включають музеї у численні мистецькі події (в Миколаєві сьогодні спостерігаємо надзвичайну кількість соціокультурних акцій), і в своє бачення «прекрасного майбутнього» Миколаєва.

Увесь спектр послуг, що на поточний момент розроблені музеями Миколаєва, базується на трьох основних принципах [3]:

1. Розкриття історичних подій через візуальне знайомство з експозицією (візуалізація минулого).

2. Реконструкція побутового середовища, характерного для тих чи інших історичних умов (занурення в середовище).

3. Розкриття регіональної історії Миколаївщини в загальнонаціональному та світовому контекстах.

Комплекс традиційних музейних послуг: екскурсії, публічні лекторії та кінолекторії адаптовані до потреб та викликів нашого сьогодення.

Музейні квести – ігрові форми роботи з відвідувачами, які передбачають поєднання класичної екскурсії з різними інтерактивними елементами: вікторинами, бліцопитуванням, пошуком підказок, захованих в експозиції тощо.

Лекторій – для учнів загальноосвітніх шкіл, студентів та інших відвідувачів музею пропонується низка лекцій, які тематично доповнюють теми та проблеми, представлені в основній експозиції. Лекторій проводиться на базі аудиторій, які обладнані мультимедійним проектором, екраном та акустичним обладнанням. Тривалість лекції не перевищує 45 хв., під час розповіді використовуються фотографії, відеоматеріали та музейні предмети.

Кінолекторій – ця форма роботи спрямована на популяризацію історії краю та миколаївського документального кіно. Відвідувачам пропонується ознайомитися з доробком режисерів-документалістів, що присвячували свої роботи історії Миколаївщини, її культурному, економічному, природничому потенціалу, та окремим персоналіям, які зробили великий внесок у розвиток міста та області.

Майстер класи – для учнів шкіл та студентів пропонується поєднати музейну екскурсію з майстер-класом. Таке заняття спочатку проходить в одному із залів експозиції (екскурсія до 25 хвилин), потім в музейній майстерні відвідувачі мають змогу власноруч виготовити різноманітні предмети декоративно-ужиткового мистецтва – оберіг до свята або декоративну річ з урахуванням культурних особливостей народів, що мешкають в нашому краї. Пропонуються такі майстер-класи: виготовлення прикрас з тканини (намисто), плетіння (солома, лоза, рогоза), валяння з вовни, писанкарство, розпис на склі, вишивка, бісероплетіння, різьба по дереву, виготовлення прикрас з квітів, виготовлення та декор свічки з вощини, клаптикове шитво (печворк), ліплення з солоного тіста, гончарство (гончарний круг, дрібна пластика), ткацтво (рамка),

фунтик (розпис олійними фарбами на тканині), декупаж (скло, дерево, тканина), петриківський розпис, автентичні українські танці та спів.

Свята у музеї – ця форма роботи передбачає проведення в рамках масштабних культурно-просвітницьких заходів, приурочених конкретним календарним датам, екскурсій або музейних квестів. Зазвичай, орієнтованих на молодші категорії відвідувачів. Прикладом таких свят є: «Покрова на Бузі», «Бузьке козацтво», «Козацькі розваги», «Зима запрошує на гостини», «Різдвяний вертеп», «Ми Святого Миколая у віконце виглядаєм», «Нашому роду нема переводу».

Особливою популярністю користується програма «малювання в музеї». Найголовніше не сама можливість повторити щось, що знаходиться перед очима, а творити в «присутності» великих майстрів минулого. Важливою особливістю цієї програми є те, що виконавці – не професійні художники, і метою їх творчості є втілення власного стану. Таким чином, ця спеціальна програма має на меті пробудити творчий стан, сприяти його здійсненню, отримуючи натхнення від робіт великих майстрів у художньому музеї.

Ігрові програми – тип спеціальної програми, що передбачає абсолютну самостійність відвідувача або туриста. Наприклад, програма «Пошуки скарбів» будується за принципом самостійного впізнавання колекції і орієнтування в ній за заданими маршрутами. Відвідувач має схему-ребус, що дозволяє йому знайти шлях до невідомого скарбу. Програми такого роду передбачають несподівану кінцівку коли, завершивши свій шлях музеєм і досягнувши кінцевої точки, турист отримує приз – музейний сувенір або свідоцтво про участь у програмі і про перемогу.

Абсолютно новим напрямком діяльності музею, представленим тільки в спеціальних програмах, є арт-терапевтичне з технологією арт-тестування і арт-корекції. Ця програма будується на основі сучасних естетичних уявлень і з урахуванням новітніх досліджень в області впливу художньої творчості на людський організм, актуалізуються уявлення про роль мистецтва психологічної і фізіологічної реабілітації людини. У таких проектах розвивається новий напрямок мистецтвознавчої діяльності, що не просто досліджує природу кольору та інших компонентів художнього тексту, але показує і одночасно перевіряє їх «роботу» на практиці. Прикладом даного напрямку може бути програма «МультМузей: пісочні фантазії» – анімаційна студія, маючи необхідне обладнання, надає можливість займатися творчістю і створювати мультфільми на базі музейних колекцій дітям з відхиленням у розвитку.

У музеях Миколаєва був створений відділ пересувних та стаціонарних виставок. Його співробітники представляють одну з нещодавно сформованих музейних професій, пов'язану з виконанням відповідальних функцій щодо документування, менеджменту, логістики у виставковій справі.

Висновки. Таким чином, музей як соціальне і культурне явище виконує функції культурної пам'яті, освітню та комунікативну. Включаючись у систему туристської діяльності, музей виступає як елемент індустрії туризму,

придбавши її інституційні властивості. У цьому зв'язку роль музею і роль туризму як різних культурних інституцій переплітаються, створюючи єдиний культурний простір. Туризм може стати не додатковим, а структуроутворюючим видом діяльності музею.

Можна стверджувати, що потенціал формувати й реалізувати спеціалізовану туристичну програму є у кожного музею Миколаєва.

Список використаних джерел:

1. Культурно-просвітницькі послуги Миколаївського обласного краєзнавчого музею: методичні рекомендації вчителю, викладачу / В. А. Михайлов (відп. за випуск), В. В. Чернявський (ред.), В. В. Животовська (упоряд.) — Миколаїв: Іліон, 2015. — 52 с.
2. Мазурик З. В. Культурна спадщина як туристичний продукт / З. В. Мазурик // Вісн. Донец. ін-ту туристичного бізнесу. — 2013. — № 9. — С. 243–246.
3. Модернізація музейної справи України та розширення традиційних форм роботи музеїв в умовах глобалізації та інформаційного суспільства [Електронний ресурс]: сайт Міністерства культури України. Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua>. — Назва з екрана.
4. Сайт Миколаївського обласного краєзнавчого музею [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.museum.mk.ua>. — Назва з екрана.
5. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник / О.О. Салата – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 164 с.
6. Чупрій Л. В. Стан та проблеми музейної справи в Україні [Текст] // Музеї України. – 2010. – №2, – С. 2-4.